

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยเพื่อระงับข้อพิพาทก่อนฟ้อง ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562¹

เอกพงษ์ แยมกรานต์²

เมื่อมีคนอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมากปัญหาความขัดแย้งก็ยังมีมากขึ้นมาจำนวนประชากรในสังคมเนื่องจากความต้องการหรือผลประโยชน์มีความขัดแย้งกันในแต่ละตัวบุคคล ซึ่งความขัดแย้งนั้นอาจเป็นความขัดแย้ง ซึ่งเกิดจากการรักษาผลประโยชน์ รักษาสิทธิ หรือเป็นการเรียกร้องตามกฎหมายก็ได้ โดยสาเหตุของความขัดแย้งนั้น ประกอบไปด้วยหลายปัจจัยความขัดแย้งในการสื่อสารของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นเรื่องของบุคลิกภาพของปัจเจกที่มีความแตกต่างกันออกไป จนอาจทำให้เกิดความบกพร่องในการสื่อสารและเป็นเหตุแห่งความขัดแย้งได้ ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้วิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกจึงถูกหยิบยกมาใช้ เพื่อแสวงหาวิธีการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นร่วมกันของกลุ่มหรือค้นหาทางออกที่ดีที่สุดสำหรับการยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้น นอกเหนือจากการนำเรื่องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาตัดสินคดีของศาลเพียงอย่างเดียว กับทั้งเป็นวิธีการที่ตรงตามความต้องการของกลุ่ม รวดเร็วเป็นธรรม และลดค่าใช้จ่ายเนื่องจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทถือเป็นวิธีการหนึ่งที่เป็นหนทางแห่งการยุติข้อพิพาท และสอดคล้องกับหลักการพิจารณาคดีของศาลในประเทศต่าง ๆ เพราะเป็นวิธีการที่คู่ความสามารถยุติข้อพิพาทได้ด้วยความพึงพอใจร่วมกัน ไม่มีฝ่ายใดแพ้หรือฝ่ายใดเป็นผู้ชนะ แต่ถือว่าคู่ความทั้งสองฝ่ายชนะด้วยกันทั้งคู่ และทั้งสองฝ่ายยังสามารถรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันต่อไป นอกจากนี้ยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม ลดปริมาณคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาล และยังเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการระงับข้อพิพาทด้วยตนเองได้

ปัจจุบันการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของประเทศไทยได้มีกฎหมายซึ่งถือเป็นกฎหมายกลางในการให้อำนาจและวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของประเทศไทย คือ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 แต่กฎหมายดังกล่าวยังไม่มีความชัดเจนในบทบัญญัติที่เกี่ยวกับอายุความที่อาจเป็นการเปิดโอกาสให้คู่กรณีใช้ช่องโหว่ของกฎหมายในเรื่องการขยายหรือการไม่นับอายุความเมื่อเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยไม่สุจริตได้ อีกทั้งคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยที่กฎหมายยังบัญญัติไว้โดยกว้างไม่เจาะจงคุณสมบัติที่ผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยควรมี อีกประการคือกฎหมายฉบับนี้จำกัดสิทธิในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยทางแพ่ง ทั้งที่การเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นเรื่องของกลุ่มยินยอมพร้อมใจเข้าสู่กระบวนการเจรจาด้วย

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่องปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยเพื่อระงับข้อพิพาทก่อนฟ้องตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนทิชา ภักดีคง และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.พันธ์เทพ วิฑิตอนันต์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คนพร จิตต์จริงเกียรติ

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สันติวิธีด้วยความสมัครใจ เนื่องจากวิธีการไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมข้อพิพาทในสังคมไทยนั้น อาจถือได้ว่าเป็นวิธีการที่มีความเหมาะสมกับลักษณะข้อพิพาทในเรื่องทางแพ่งเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทโดยมีบุคคลที่สามเป็นคนกลางในการทำหน้าที่คอยช่วยเหลือ เสนอแนะแนวทางและหาทางออกที่คู่พิพาทน่าจะยอมรับและพึงพอใจ หากตกลงเห็นชอบด้วยกับข้อเสนอนั้นแล้ว ก็จะนำไปสู่การตกลงประนีประนอมยอมความกัน ไม่ว่าในรูปแบบของการไกล่เกลี่ยนอกศาลก่อนมีการฟ้องร้องคดี หรือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลที่อยู่ระหว่างของการพิจารณา

แม้ว่ากฎหมายจะเปิดโอกาสให้คู่กรณีสามารถระงับข้อพิพาทได้ด้วยวิธีการไกล่เกลี่ย เหตุเพราะวัตถุประสงค์เพื่อต้องการลดปริมาณคดีชั้นศาลที่จะเข้าสู่การพิจารณา กับทั้งเป็นวิธีที่ประหยัดเวลาและลดค่าใช้จ่ายซึ่งเป็นภาระให้คู่กรณีพิพาทโดยใช้ในการหาข้อยุติได้และไม่เป็นปัญหาในการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์ แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาทพ.ศ. 2562 ก็ยังมีความไม่ชัดเจนในบทบัญญัติบางประการที่ส่งผลให้เกิดเป็นช่องว่างของกฎหมายที่ทำให้พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการไกล่เกลี่ยเท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นจากช่องว่างดังกล่าวนี้ อย่างเร่งด่วน เช่นปัญหาดังต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่งปัญหาเกี่ยวกับอายุความเดิม

อายุความ เป็นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ใช้สิทธิเรียกร้อง สิทธิฟ้อง หรือสิทธิร้องทุกข์ หากปล่อยเนิ่นนานไปจนล่วงระยะเวลาดังกล่าวแล้ว สิทธิเช่นว่าจะเป็นการอันยกขึ้นอ้างอีกมิได้ ซึ่งเรียกว่า “การขาดอายุความ” เช่น สิทธิเรียกร้องขาดอายุความ คดีขาดอายุความ หนี้ขาดอายุความ เป็นต้น ซึ่งตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 เพื่อที่จะลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล ลดปัญหาความขัดแย้ง และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขเป็นสำคัญนั้น แต่ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติมาตรา 6 ประกอบมาตรา 40 ว่าด้วยเรื่องอายุความไม่ว่าจะเป็นทางแพ่งหรือทางอาญาหากเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหากหมดอายุความระหว่างเข้าสู่กระบวนการให้อายุความขยายออกไปอีก 60 วันนับแต่วันที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสิ้นสุดลง (มาตรา 6) ส่วนการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นสอบสวน เมื่อพนักงานมีคำสั่งให้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาตามมาตรา 44 แล้วให้หยุดนับอายุความในการดำเนินคดีอาญา และเมื่อพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งมีคำสั่งให้ดำเนินคดีต่อไปตามมาตรา 61 ในนับอายุความในการดำเนินคดีต่อจากเวลานั้น (มาตรา 40) จึงเป็นเหตุทำให้คู่กรณีใช้ช่องทางกฎหมายโดยไม่สุจริต เพื่อประวิงระยะเวลาในเรื่องอายุความขยายออกไปโดยไม่มีเจตนาในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยที่แท้จริงเพื่อเจรจาระงับข้อพิพาท ซึ่งโดยปกติการแสดงเจตนาจะเป็นฝ่ายเจ้าหนี้เป็นสำคัญจึงส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมที่ทำให้อีกฝ่ายของลูกหนี้เกิดความเสียหาย กับทั้งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ไม่ได้กำหนดความรับผิดชอบในเหตุดังกล่าวนี้ ซึ่งขัดกับวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ ในการกำหนดข้อพิพาททางอาญาบางประเภทมากำหนดเป็นกฎหมายกลางเพื่อให้หน่วยงานของรัฐ พนักงานสอบสวน หรือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนใช้ในการยุติหรือระงับข้อพิพาทดังกล่าวโดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ เพื่อให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง

ประเด็นที่สองปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ใกล้ชิด

การใกล้ชิดข้อพิพาทเป็นกระบวนการระดับข้อพิพาทโดยมีคนกลางในการช่วยเหลือชักจูงให้คู่พิพาทยอมเจรจาหันหน้าพูดคุยกันหากจะให้คู่ความเจรจากองตนเองก็มักจะไม่เป็นผลสำเร็จเพราะมีปัจจัยอื่นมาแทรกแซงและขัดขวางการเจรจานั้นเสมอทำให้ไม่สามารถเจรจาได้อย่างต่อเนื่อง เช่น ปัญหาการไม่รู้วิธีการเจรจาที่ต้องการไม่ไว้วางใจคู่กรณีอีกฝ่าย การไม่เคารพไม่เชื่อถือซึ่งกันและกัน มีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน และไม่ยอมผ่อนปรนแก่กันอารมณ์โกรธเคือง ตลอดจนปัญหาการไม่รู้กฎหมายและยังมีปัญหาอื่น ๆ อีกมากที่ทำให้การเจรจาใกล้ชิดระหว่างคู่ความไม่บรรลุผลสำเร็จการใกล้ชิดข้อพิพาทโดยผู้ใกล้ชิดจึงเป็นกระบวนการที่สามารถเข้ามาแก้ไขปัญหานั้นได้ โดยมีผู้ใกล้ชิดเป็นคนกลางเข้ามาช่วยคู่ความทั้งสองฝ่ายให้ประสบความสำเร็จในการเจรจาต่อรองการใกล้ชิด จึงเป็นการร่วมมือกันของสามฝ่ายได้แก่คู่ความสองฝ่ายและผู้ใกล้ชิดอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อหาทางออกร่วมกันโดยสันติวิธีภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งการที่กฎหมายกำหนดคุณสมบัติตามมาตรา 10 ไว้ในลักษณะเช่นนี้โดยไม่มีการกล่าวถึงคุณสมบัติทางด้านวุฒิทางการศึกษาซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการทำหน้าที่เป็นคนกลางและเป็นผู้ประสานงานให้เกิดความน่าเชื่อถือเพื่อจูงใจ ให้คู่กรณีหันหน้าเข้าหากันเพื่อตกลงยุติข้อพิพาท จึงเป็นประเด็นปัญหาว่าเหมาะสมแล้วหรือไม่ที่กฎหมายกำหนดไว้ในลักษณะเช่นนี้ เมื่อเทียบกับอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 11) ตามพระราชบัญญัติการใกล้ชิดข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ไม่ว่าจะเป็นภาคประชาชนหรือหน่วยงานของรัฐในทางแพ่งและทางอาญาให้มีผลการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องลักษณะทั่วไปของบุคคล หรือในเรื่องภาคธุรกิจหากมีข้อพิพาทกันที่ให้เข้ามามีส่วนร่วม โดยรัฐยินยอมให้อำนาจให้บุคคลเพื่อมีส่วนช่วยในกระบวนการยุติธรรมก่อนฟ้องคดี โดยคาดหวังกับผู้ใกล้ชิดเป็นอย่างมากในการมีส่วนช่วยทำให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข จึงเป็นเหตุทำให้ปัจจุบันการใกล้ชิดข้อพิพาททางเลือกอื่นตามพระราชบัญญัตินี้ไม่สามารถนำไปสู่การยุติข้อพิพาทให้เกิดประสิทธิภาพได้

ประเด็นที่สามปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการเข้าสู่กระบวนการใกล้ชิดทางแพ่ง

เมื่อพิจารณาจากหลักกฎหมายของไทยพิเคราะห์แล้วเห็นได้ว่า ตามพระราชบัญญัติการใกล้ชิดข้อพิพาท พ.ศ.2562 ว่าด้วยลักษณะคดีที่เข้าสู่กระบวนการใกล้ชิดก่อนฟ้อง เมื่อเปรียบเทียบกับ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 32) พ.ศ. 2563 มาตรา 20 ตรี เป็นเรื่องการเข้าสู่กระบวนการใกล้ชิดก่อนฟ้องที่เหมือนกัน แต่ตามพระราชบัญญัติการใกล้ชิดข้อพิพาท พ.ศ.2562 กฎหมายกลับจำกัดสิทธิบุคคล (คู่กรณี) ในการใช้สิทธิอันจำกัดเฉพาะบางลักษณะคดีเท่านั้น (มาตรา 11 ประกอบมาตรา 20 และมาตรา 35 และมาตรา 42 และมาตรา 69) ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทุนทรัพย์ในทางแพ่ง หรือความผิดในคดีอาญา ซึ่งตรงกันข้ามกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 32) พ.ศ. 2563 กลับตรงกัน โดยมาตรา 20 ตรี ที่ไม่มีการจำกัดสิทธิใด ๆ ของบุคคล (คู่กรณี)

ไม่ว่าจะเป็นทางแพ่งหรือทางอาญา ทั้งที่วัตถุประสงค์และเจตนารมณ์เดียวกัน กล่าวคือ เพื่อช่วยทำให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการไต่ถามเพื่อระงับข้อพิพาทก่อนฟ้อง ตามพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ตามที่ผู้ศึกษาได้ทำการสรุปข้างต้นนั้น ทั้งนี้ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ผู้ศึกษาจึงเสนอแนะให้แก่ทบปญญติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องแก่กรณีศึกษาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับอายุความเดิม

เดิม พระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ.2562

มาตรา 6 บัญญัติว่า “ในกรณีที่การไต่ถามข้อพิพาทสิ้นสุดลงโดยไม่เป็นผล หากปรากฏว่าอายุความครบกำหนดไปแล้วในระหว่างการไต่ถามข้อพิพาทหรือจะครบกำหนดภายในหกสิบวันนับแต่วันที่การไต่ถามข้อพิพาทสิ้นสุดลง ให้อายุความขยายออกไปอีกหกสิบวันนับแต่วันที่การไต่ถามข้อพิพาทสิ้นสุดลง

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่บังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทตามมาตรา 33 ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้นับระยะเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่คำสั่งของศาลถึงที่สุด”

เห็นควรเพิ่ม

มาตรา 6 วรรคสาม เป็น “ตามความวรรคหนึ่ง ในกรณีที่การไต่ถามข้อพิพาทสิ้นสุดลงโดยไม่เป็นผล หากคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีเจตนาโดยไม่สุจริตเพื่อประวิงเวลาให้อายุความขยายออกไป คู่กรณีดังกล่าวนี้ หากได้รับประโยชน์เรื่องการขยายอายุความตามวรรคหนึ่งได้ไม่

มาตรา 40 วรรคห้า เป็น “ให้นำเหตุตามความมาตรา 6 วรรคห้า มาใช้ในชั้นสอบสวนโดยอนุโลม”

2. ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ไต่ถาม

เดิม พระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562

มาตรา 10 บัญญัติว่า “ผู้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ไต่ถามต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

ก. คุณสมบัติ

(1) ผ่านการอบรมการไต่ถามข้อพิพาทตามหลักสูตรที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติรับรอง

(2) เป็นผู้มิประสพการณ์ในด้านต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่การไต่ถามข้อพิพาท

ข. ลักษณะต้องห้าม

(1) เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(2) เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(3) เคยถูกเพิกถอนการเป็นผู้ไต่กลางตามพระราชบัญญัตินี้ และยังไม่พ้นห้าปี นับถึงวันยื่นคำขอรับหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ไต่กลาง

เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติม

มาตรา 10 เป็น “ผู้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ไต่กลางต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

ก. คุณสมบัติ

(1) มีสัญชาติไทยโดยกำเนิด
(2) ไม่เป็นผู้ถูกลงโทษไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

(3) อายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์
(4) เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือมีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่การไต่กลางข้อพิพาทไม่น้อยกว่า 3 ปี

(5) เป็นผู้ผ่านการอบรมการไต่กลางข้อพิพาทตามหลักสูตรที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติรับรอง”

3. ปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการเข้าสู่กระบวนการไต่กลางทางแพ่ง

เดิม ส่วนที่ 1 กระบวนการไต่กลางข้อพิพาททางแพ่งหน่วยงานของรัฐ ตามพระราชบัญญัติการไต่กลางข้อพิพาท พ.ศ.2562

มาตรา 20 บัญญัติว่า “การไต่กลางข้อพิพาททางแพ่งตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าเกี่ยวข้องกับสิทธิแห่งสภาพบุคคล สิทธิในครอบครัว หรือกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ ไม่สามารถกระทำได้

การไต่กลางข้อพิพาททางแพ่งให้กระทำได้ในกรณี ดังต่อไปนี้

(1) ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์
(2) ข้อพิพาทระหว่างทายาทเกี่ยวกับทรัพย์มรดก
(3) ข้อพิพาทอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา
(4) ข้อพิพาทอื่นนอกจาก (1) (2) และ (3) ที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าล้านบาท หรือไม่เกินจำนวนตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา”

หมวด 5 การไต่กลางข้อพิพาทภาคประชาชน

มาตรา 69 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 20 การไต่ถามข้อพิพาทโดยศูนย์ไต่ถามข้อพิพาทภาคประชาชนให้กระทำได้ในกรณี ดังต่อไปนี้

(1) ข้อพิพาททางแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าแสนบาทหรือไม่เกินจำนวนตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(2) ข้อพิพาททางแพ่งอื่นนอกจาก (1) ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(3) ข้อพิพาททางอาญาตามมาตรา 35

ในกรณีที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเห็นว่าการไต่ถามข้อพิพาทของศูนย์ไต่ถามข้อพิพาทภาคประชาชนในเรื่องใดได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ และออกหนังสือรับรองให้แล้ว ให้ข้อตกลงระงับข้อพิพาทนั้นบังคับกันได้หรือให้สิทธิภาคีอาญามาฟ้องระงับไปตามพระราชบัญญัตินี้”

เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติม

มาตรา 20 เป็น “การไต่ถามข้อพิพาททางแพ่งตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าเกี่ยวข้องกับสิทธิแห่งสภาพบุคคล สิทธิในครอบครัว หรือกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ ไม่สามารถกระทำได้

การไต่ถามข้อพิพาททางแพ่งให้กระทำได้ในกรณี ดังต่อไปนี้

(1) ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์

(2) ข้อพิพาทระหว่างทายาทเกี่ยวกับทรัพย์มรดก

(3) ข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิในครอบครัวในเรื่องการหย่าหรือการดูแลบุตร

(4) ข้อพิพาทอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(5) ข้อพิพาทอื่นนอกจาก (1) (2) และ (3) หรือที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา”

ทั้งนี้ ผู้ศึกษาเพิ่ม (3) ว่าด้วยเรื่องข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิในครอบครัวในเรื่องการหย่าหรือการดูแลบุตร เข้าไปเพราะเห็นว่า สิทธิดังกล่าวนี้สมควรให้มีการเข้าสู่กระบวนการตามพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ.2562 เพราะเป็นเรื่องสถาบันครอบครัวอันเป็นสำคัญของไทยที่รัฐจะต้องมีมาตรการเพื่อแก้ปัญหาการหย่าร้างที่มีผลกระทบต่อบุตรอันเป็นปัญหาในวงกว้างของสังคม หากสามารถให้เข้าสู่กระบวนการไต่ถามข้อพิพาทได้ก็จะเป็นผลดีเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้สถาบันครอบครัวให้คงอยู่ต่อไป

ผู้ศึกษาขกเลิกการจำกัดในเรื่องทุนทรัพย์ออกไป เพราะการกำหนดทุนทรัพย์เป็นการจำกัดสิทธิตามรัฐธรรมนูญตามมาตรา 26 ประกอบมาตรา 27 ที่ไม่มีความเสมอภาค ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการเข้าสู่กระบวนการไต่ถามข้อพิพาทในลักษณะมีทุนทรัพย์หรือไม่มีทุนทรัพย์ หากบุคคลมีความสนใจในการเข้าสู่กระบวนการก็สามารถใช้สิทธิได้ทุกกรณีโดยไม่มีกฎหมายมาขัดกั้นในการจำกัดสิทธิเรื่องทุนทรัพย์ไม่ว่าจะเป็นภาคประชาชนหรือภาคธุรกิจ ทั้งนี้ เพื่อความสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรมทั้งสองฝ่ายตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมายตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติม

หมวด 5 การไต่ถามข้อพิพาทภาคประชาชน

มาตรา 69 เป็น “ภายใต้บังคับมาตรา 20 การไต่ถามข้อพิพาทโดยศูนย์ไต่ถามข้อพิพาทภาคประชาชนให้กระทำได้ในกรณี ดังต่อไปนี้

- (1) ข้อพิพาททางแพ่งอื่น ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา
- (2) ข้อพิพาททางอาญาตามมาตรา 35

ในกรณีที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเห็นว่าการไต่ถามข้อพิพาทของศูนย์ไต่ถามข้อพิพาทภาคประชาชนในเรื่องใดได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ และออกหนังสือรับรองให้แล้ว ให้ข้อตกลงระงับข้อพิพาทนั้นบังคับกันได้หรือให้สิทธิภาคีอาญามาฟ้องระงับไปตามพระราชบัญญัตินี้”

ทั้งนี้ การไต่ถามข้อพิพาทภาคประชาชน ผู้ศึกษายกเลิกเรื่องทุนทรัพย์ออกไป เช่นเดียวกับการไต่ถามข้อพิพาทภาครัฐตามมาตรา 20 เพราะผู้ศึกษาเห็นว่าการเข้าสู่กระบวนการไต่ถามเป็นเรื่องของคู่กรณียินยอมพร้อมใจเข้าสู่กระบวนการเจรจาด้วยสันติวิธีด้วยความสมัครใจ ดังนั้นในฐานะภาครัฐและภาคประชาชนจะต้องเข้ารับสิทธิดังกล่าวของคู่กรณีที่ยินยอมตนเข้าเจรจาพูดคุยเพื่อระงับข้อพิพาทก่อนฟ้อง แต่หากเข้าสู่กระบวนการแล้วตกลงกันไม่ได้ก็สามารถใช้วิธีการในชั้นศาลต่ออีกได้ ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องตั้งเงื่อนไขหรือจำกัดในเรื่องทุนทรัพย์เข้ามาบังคับให้มีผลกฎหมายแต่อย่างใด

เอกสารอ้างอิง

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. เอกสารแนวทางการปฏิบัติงานตามกฎหมายเกี่ยวกับการไต่ถามข้อพิพาทภาคประชาชน (สำหรับศูนย์ไต่ถามข้อพิพาทภาคประชาชน (นำร่อง)). พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: กองส่งเสริมการระงับข้อพิพาทกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกระทรวงยุติธรรม, 2562).

กรมบังคับคดี. การไต่ถามข้อพิพาท. พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ : หจก. อาร์ทีสทรี ดีไซน์, 2561).

ชลัท ประเทืองรัตน. “พัฒนาการการไต่ถามโดยคนกลางในประเทศไทย จากอดีตถึงปัจจุบันสู่อนาคต.”

สถาบันพระปกเกล้า. (มกราคม - เมษายน 2564): 114.

ทัศนีย์ ไชยแสน. “การไต่ถามข้อพิพาทก่อนการฟ้องคดี ศึกษากรณีคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม.” สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2564.

ธนพร เอื้ออรชรพงศ์. “การขยายอายุความในคดีอาญาที่ผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2563.

ภัญญิรา สิริบรรพิตพัฒน์ และเศรษฐภัทร์ กรีกุล. “การไต่ถามข้อพิพาททางการแพทย์ ศึกษากรณีเปรียบเทียบระหว่างไทยกับญี่ปุ่น.” สารนิพนธ์คณะนิติศาสตร์ สาขากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2563.

ภัทราวรรณ เกตุลักษณ์ และ ธาณี วรภัทร์. “การไต่ถามข้อพิพาทโดยภาคเอกชน: ศึกษาตามพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562.” *The Journal of Law, Public Administration and Social*

Science. School of Law Chiang Rai Rajabhat University Vol.6 No.1 (January – June 2022):

234.

รัฐพล เอ็นใจมา และสุรพล สุขะพรหม. “ความขัดแย้งในสังคม : ทฤษฎีและแนวทางแก้ไข.” วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ 7. 2 (2561): 231.

ลาวัลย์ นาคดิลก และ ศัญญา เคนาภูมิ. “แนวคิดการไกล่เกลี่ยเพื่อยุติข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพิจารณาดี
ของศาล.” วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 4. 2 (กรกฎาคม-
ธันวาคม พ.ศ. 2560): 70.

สระเกตุ ปานเถื่อน และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. “การนำนโยบายยุติธรรมทางเลือกด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยข้อ
พิพาทไปปฏิบัติ.” Journal of Roi Kaensarn Academi 7. 12 (ธันวาคม 2565): 291.

สาริสา เจนเข้ว่า. “ทางเลือกการจัดการความขัดแย้งในองค์กร.” วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรม
ท้องถิ่น 6. 2 (2563): 234.

สุทธิมาตร จันทร์แดง. “พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562.” จุลนิติ 16. 5 (กันยายน-ตุลาคม
2562): 69-85.